

PRILOGA „ZVONČKU“

Slovanske pravljice.

Priobčuje *Nik. Vrhov.*

8. Zakleta sestra.

(Slovaška.)

Nekoč je živel graščak, ki je imel dvoje otrok: sinčka in odraslo lepo hčer. Oba je jako ljubil. Bolj nego kaka druga zabava ga je veselilo ribarjenje. Nekega dne je zopet vzel mrežo in šel lovit. Zamišljen je korakal po poti in prišel do jezera, kjer še nikdar ni ribaril. Nekoliko pomišlja, potem pa vrže mrežo v vodo. Ko jo potegne na kopno, je bila polna tako lepih, pisanih rib, da se mu je srce smejalo. Graščak vrže drugič mrežo v jezero in zopet ujame polno rib. Polakomni se in hoče vreči mrežo tretjič na lov, toda iznad jezera prihrumi vihar. Valovi se dvigajo in zaletujejo ob breg. Hipoma pomoli iz jezera črn zmaj ostudno žrelo. Graščak vztrepeče od strahu.

»Predrznež, zakaj loviš tu ribe? V tej vodi ne sme nihče ribariti«, zarohni zmaj na graščaka, ki začne prositi odpuščanja, češ, da ni vedel, da je tu ribarjenje prepovedano. On obeta, da poplača in povrne, kolikor so vredne ujete ribe.

»Tvojega denarja ne maram, zahtevam pa tvojo hčer za ženo«, veli zmaj.

Ob teh zmajevih besedah se poloti graščaka nepopisen strah. Ponuja mu vse svoje bogastvo, samo hčer naj mu pusti. Toda zmaj se ne da prepovoriti. Grozno zatuli: »Moja bo; dati mi jo moraš!«

»Taki pošasti, kakršna si ti, ne dam svoje hčere za dve mreži rib«, odvrne oče.

»Te ribe so bile moje podložnice. Ti si jih ugonobil in zato mi moraš dati svojo hčer. Če mi je ne daš zlepa, si jo vzamem sam. Sedem nedelj, sedem dni in sedem ur še počakam, potem pridem ponjo«, zarjove zmaj. Zopet zahrumi vihar po jezeru, in zmaj izgine.

Graščak je popustil ribe in se žalosten vračal domov. Naproti mu pride hči. Solze ga oblijejo, ko jo zagleda.

»Ali Vas boli glava, oče? Ali Vas je kdo razžalil? Ali se Vam lov ni posrečil?« ga vprašuje dekle.

»Oj, da bi ne bil ujel nobene ribe«, vzdihuje nesrečnež. Na pragu ga sprejme žena. Tudi ona ga izprašuje, kaj mu je. Namesto odgovora je čula same vzdih. Precej časa je minilo, dokler se ni umiril; potem je povedal obema, kaj se mu je pripetilo.

Mati je grozno zatarnala. Kajpada se je tudi hčerka prestrašila, ko je zaslišala, da pride ponjo zmaj, ali vendar je tolažila starše, naj ne žalujejo, morda ga pa ne bo ponjo. Očetu je svetovala, naj jo skrrije v kako varno zatišje. Graščak je dal takoj sezidati močan stolp z železnimi vrati in devetimi zapahi. Semkaj je skrtil hčerko. Zaprl jo je v stolp z devetimi zapahi, misleč, da je tu ne zasači zmaj.

Sedem tednov, sedem dni in sedem ur je preteklo. Obrok je pri kraju. Kar zahrumi grozen vihar po grajskem dvorišču, zapahi v stolpu se razmaknejo, vrata se sama odpro; tedaj vihar še enkrat zabučí. Graščak in žena sta hitela v stolp, toda hčerke že ni bilo več tam. Izginila je brez sledu kakor bi se bila vdrla v zemljo. Staršem je bridkost stiskala srce, čuda, da jim ni počilo. Iskali in iskali so izgubljeno hčerko, toda zaman! Niso je mogli najti.

Graščak poslej ni več ribaril. Edina tolažba mu je bil sinček Štefan, ki je rastel kakor konoplja in bil lep kakor jutranja zarja. Oče ga je skrbno poučeval in vzgajal. Štefan je bil jako radoveden. Vse ga je zanimalo. Rad je vpraševal starše. Pogostoma jih je nadlegoval z vprašanjem, zakaj nima sestrice kakor drugi njegovi tovariši; ali starši mu niso odgovorili na to. Hoteli so mu prikriti, da je imel nekoč sestrico, pa jo je izgubil. Nekega dne je iztikal Štefan po materini škrinji in zagledal na dnu dekljško obleko. Vzame jo iz škrinje, pregleduje in se čudi; kar stopi v izbo mati.

»Mamica, čigavo je pa to-le oblačilce?« vpraša radovednež.

»Čigavo neki? Moje je!« reče mati, mu vzame obleko iz rok in jo položi nazaj v škrinjo.

Štefan opazi, da mati joče. Zakaj neki? Ko bi bila obleka materina, bi ji ne bilo treba jokati. Štefan prosi neprenehoma mater, naj mu pove, zakaj joče. Dolgo mu ni odgovorila, naposled pa mu je povedala resnico: »Imel si krasno sestro, ali odnesel jo je črn zmaj, kdo ve — kam; nihče ne ve, ali še živi ali ne.«

»Mamica, jaz pojdem iskat sestrico, če treba, na konec sveta«, vzklikne Štefan.

Mati se prestraši. Pregovarja ga, naj ne hodi z doma. »Kako bi nama bilo z očetom hudo, ko bi se kje ponesrečil«, mu reče. Tudi oče mu je branil, ko je zvedel, kaj namerja; toda Štefan ni odnehal. Prosil je in prosil, dokler ga niso pustili starši po svetu.

Štefan si je vzel s seboj nekaj denarja in brašna. Mati mu je dala krasen kamen, ki je svetil ponoči. Ko je odhajal, so ga starši blagoslovili. Dolgo je taval po samih puščavah. Naposled pride na travnik. Čuden prizor je zagledal tamkaj. Lev, hrt in krokar so se trgali za mrtvo ovco. Vsak jo je hotel imeti. Kar zagledajo Štefana.

»Glej, tam prihaja človek«, vzklikne lev, »več pameti ima nego mi; on naj razsodi.«

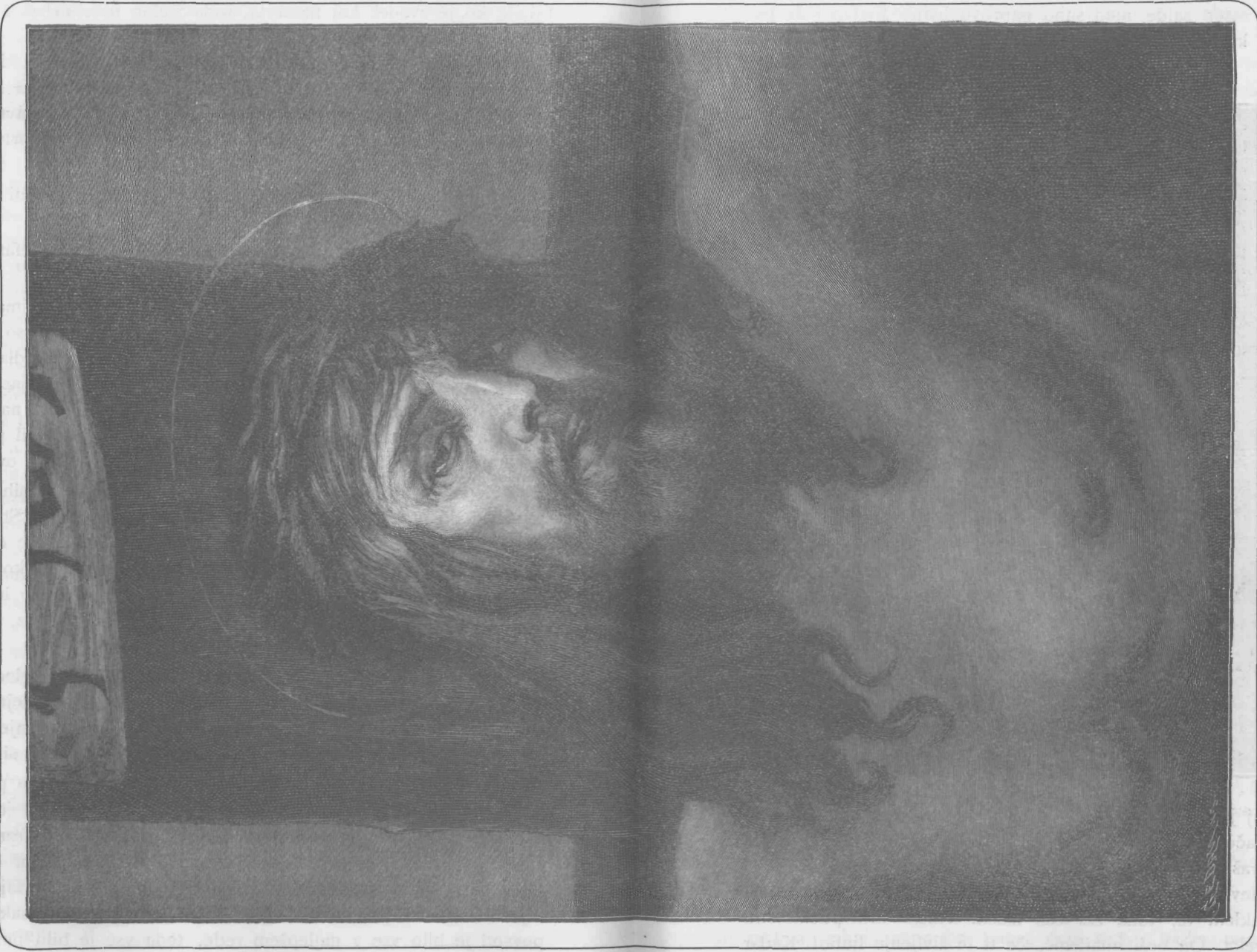
Hrt in krokar sta bila zadovoljna. Ko je prišel Štefan k njim, so mu razodeli vso stvar.

»Dobro, razsodim vam«, je dejal Štefan. »Lev naj ima meso, hrt kosti, krokar pa čreva.« Živalim je ugajala ta razsodba. Lepo so ga zahvalili. Lev si je izpulil dlako in jo dal Štefanu, rekoč: »Tu imaš dlako. Kadar boš v zadregi, si jo vrzi čez glavo in boš tako močan kakor jaz; mogel boš, kar morem jaz«. Potem mu je dal tudi hrt dlačico in mu naročil, naj jo vrže čez glavo, kadar bo v kaki stiski. Od krokarja je dobil peresce. Štefan si je shranil darove in je zahvalil živali, ki so si jele deliti ovco.

Zopet je hodil po pustih dolinah in blodil po temnih lesovih. Prišel je naposled do gradu, ki je bil sezidan iz črnega kamenja. Stopil je skozi prva vrata, ki so se sama zaprla za njim. Nikjer ni bilo žive duše. Šel je skozi druga vrata. Tudi ta so se zaprla za njim. Stopil je skozi tretja vrata, pa nikjer ni zagledal nikogar. Na dvorišču je bilo vse pusto in prazno, v gradu tiho kakor v grobu. Toda Štefan ni bil bojzljivec. Brez strahu je sedel na stol in čakal, kdaj se prikaže kdo.

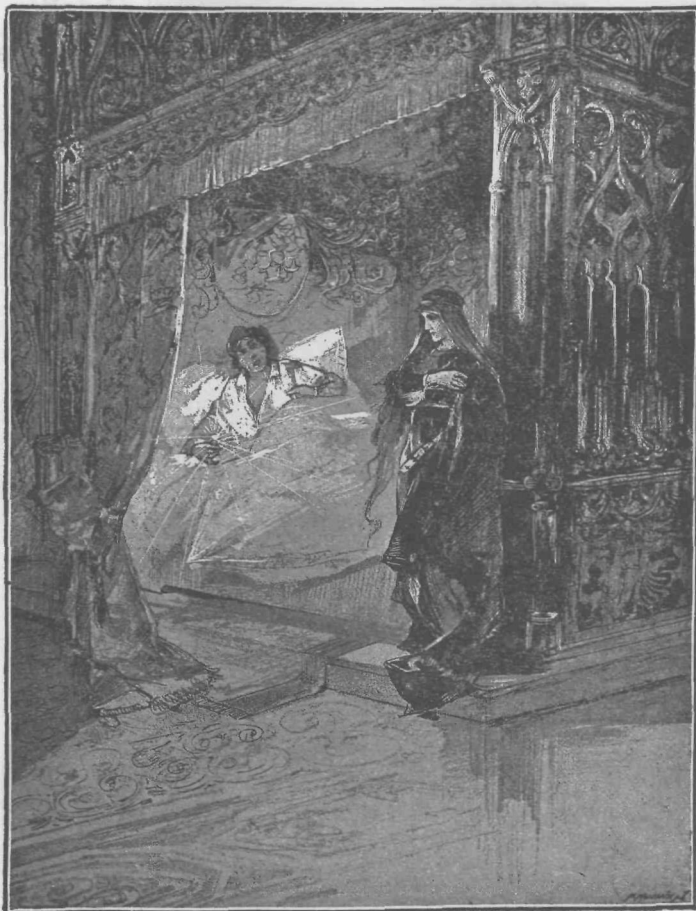
»Kaj neki pomenja to? Ali so vsi tu pomrli? Pogledati moram, ali bi ne dobil tu koščka kruha, ker sem jako lačen«, je dejal Štefan in vstal. Komaj je bil to izgovoril, je že stala pred njim pogrnjena miza in na nji dobra večerja. Štefan je sedel za mizo in se najedel do sitega.

Po večerji ga je jel nadlegovati spanec. Ozrl se je po izbi in zagledal v kotu kakor za kralja postlano posteljo. Čudno se mu je zdelo, kdo tako skrbi zanj, in sklenil je, da jutri zjutraj poišče svojega neznanega dobrotnika. Potem je legel in zaspal. Ponoči se mu je zazdelo, kakor da bi nekdo sedel blizu njega in vzdihoval. Ko je zjutraj vstal, je bil že zajutrek na mizi. Po zajutрку je šel pregledovat grad. Vse je pretaknil, vsak kotiček preiskal, povsod je bilo vse v najlepšem redu, toda vse je bilo pusto in prazno. Ko se je vrnil v izbo, je bil obed že pripravljen. Vse, kar je videl in doživel tu, mu je bila uganka. Izpoznal je, da je zašel v zakleti grad. Zvečer je dobil večerjo. Luči ni bilo; zato je postavil na mizo kamen, ki mu ga je bila dala mamica in ki se je svetil kakor zvezda.

Oče, odpusti jim! . . .

Ko je legel v postelj, si ga je shranil v nedrije. Poleg sebe je položil sabljo. Sklenil je, da ne bo zaspal. Bil je radoveden, ali bo zopet kdo prišel k njemu in vzdihoval tik postelje. Res ni zaspal. V izbi je bilo temno kakor v grobu in tiho, da bi bil slišal muho leteti. O polnoči pa je nekaj zašumelo po izbi, kakor kadar veter zajde med suho gabrovo listje. Štefan seže po sabljo in v nedrije po kamen. Čutil je, da stoji nekdo pri postelji; slišal je lahek vzdihljaj.

»Kdo je tu? Kaj je?« vzklikne in posveti s kamenom tjakaj, odkoder je prihajal vzdihljaj. Začudi se, videč pred seboj krasno devico, črno oblečeno.

»Kdo si in kaj zahtevaš od mene?« jo vpraša in se skloni na postelji.

»Ničesar ne zahtevam od tebe. A povej mi, od kod si prišel, mladenič? Mnogo let sem že zakleta tu, toda ves čas nisem videla niti ptička niti hroščka, nikar li človeka. Oj, beži mladenič, če ti je življenje ljubo! Kadar prileti črni zmaj, te raztrga.«

»Črni zmaj je tebe odnesel in te zaklel v tem gradu?« povpraša Štefan.

»Da, mene je ukradel črni zmaj in me začaral tu, ker me ni hotel dati oče taki pošasti za ženo«, odgovori devica.

»Če te je ukradel črni zmaj, si ti moja sestra, ki jo iščem, in jaz sem tvoj rodni brat«, zavriskne Štefan in začne objemati in poljubovati najdeno sestro.

Ko je zakleta devica slišala, da je ta zali mladenič njen brat Štefan, ni vedela, kaj bi počela od veselja, ali zdajci jo je obšla žalost — spomnila se je zmaja.

»Oj, sladki bratec moj, tu ne smeš ostati! Ko bi te našel zmaj v gradu, bi te raztrgal na kose. Prišla sem te opomnit, da se mu skrij. Na vsake tri dni prihaja semkaj in ostaja po ves dan tu v gradu. Šele ko je nasičen, odleti. Jutri bo prišel zopet. Kako mi je hudo, ko moram živeti pod oblastjo take pošasti. Nobeden me ne more rešiti.«

»Jaz te rešim, draga sestra. Dokler te ne osvobodim, se ne vrnem domov«, obeta Štefan.

»Oj, dragi bratec, dokler zmaj ne pogine, moram ostati tu zakleta. On je pa tako močan, da ga nihče ne premaga«, mu odgovori sestra vsa potrta.

»Ne bojim se ga. Rad bi pa zvedel, kje ima tisto grozno moč, ki ga dela nepremagljivega, kakor praviš«, pozveduje Štefan.

»Glej, to ga bom vprašala«, opomni sestra. Potem prime brata za roko in ga vede skozi dolgo vrsto sob. Prišla sta do temne obokane shrambe. Tam je skrila brata in mu naročila, naj čaka, dokler se ona ne povrne. Ne sme se oglasiti, naj bi slišal karkolisibodi. Štefan je storil, kakor mu je bila velela sestra. Vzel je v roko sabljo in mirno tičal v skrivališču.

Sestra je odšla. Tesno ji je bilo pri srcu, ko je čakala zmaja. Zjutraj zašumi vihar po dvorišču, in črni zmaj prilomasti v izbo, kjer je zakleta devica že pripravila zanj gostijo. Toliko jedil je bilo na mizi, da bi se bilo lahko nasitilo petdeset ljudi.

Po izbi so lepo dehteले jedi, ali zmaju je dišalo nekaj drugega. »Kdo je bil tu?« zarjove.

»Za Boga, kdo naj bi bil tu? Toliko let sem že v gradu, pa nisem videla tu ni ptičice ni hroščka, nikar li človeka. Ko si letal po svetu, si se nekje navohal človeškega duha, sedaj si pa domišljaš, da je bil tu kak človek. Glej, kakšen obed sem ti pripravila! Kar sedi in jej!« mu prigovarja devica.

Res ga je pomirila. Zmaj se obrne k mizi, kjer zagleda jedi, ki so mu najbolj teknile. Sede in začne jesti. Tako mu je šlo v slast, da je kmalu poizpraznil vse posode. Po obedu je položil devici glavo v naročje. Morala mu je iskati po laseh, ni li kaj živalic ondukaj.

Ko mu brska po glavi, ga vpraša: »Povej mi, ostudnež, kdaj boš poginil? Ali bom na veke tu zakleta?«

Nekako mrzlo se zagrohoče zmaj in odgovori devi: »Da, na veke boš tu zakleta, zakaj mene bo konec šele tedaj, kadar pogine moj najstarejši brat, tega pa nihče ne ubije.«

»Zakaj ne?« pozveduje devica.

»Nu, najsi ga kdo ubije, izleti iz ubitega zajec, in najsi raztrga tistega zajca, izfrči iz njega golobica, in najsi raztrga golobico, pade iz nje jajce, in kdor mi bo zalučil tisto jajce v čelo, me bo ubil.«

Globoko je vzdihnila deva po teh zmajevih besedah in dalje iskala po glavi, dokler ni ostudnež trdno zaspal. Videč, da se dolgo ne prebudi, mu položi glavo na blazino in odide tiho kakor senca. Šla je v shrambo k bratu in mu vse povedala, kar ji je bil razodel zmaj. — Štefan je hotel takoj oditi, toda sestra ga je zadrževala.

»Tu imaš čutaro vina«, mu je rekla in hkrati izročila posodo, napolnjeno z dragoceno kapljico. »Kadar se napiješ tega vina, šine vate taka moč, kakršno ima dvajset junakov. Da prej dospeš tja, kjer biva najstarejši zmajev brat, ti dam konja Tatoša, ki te ponese tja. Konj te čaka pred vrati, ki vodijo iz te shrambe.« Tedaj mu je pokazala vratca, katerih bi sam ne bil zapazil. »Ali ne hodi mi odtod, dokler konj ne zatepta z nogo. Ko zaslišiš topot, takoj stopi k njemu. Kadar udari z drugo nogo ob tla, sedi nanj, in ko zarezgače, odjezdi. Povej mi, ali hočeš dreviti tako, kakor voda beži, ali tako, kakor veter leti«, ga je vprašala naposled.

»Tako bi rad jezdil, kakor veter leti«, ji je odgovoril Štefan.

»Dobro.«

Ločila sta se. Tiho kakor je prišla je tudi odšla. Štefan je čakal pri vratcih in poslušal. Zdajci zatepta konj na dvorišču. Kakor bi trenil, plane Štefan skozi vratca in obstane pri konju, ki je bil črn kakor krokar. Konj udari sedaj še z drugo nogo ob tla. Štefan šine nanj, in ko zarezgače, ga izpodbode. Kakor veter sta zletela čez gore in doline, čez reke in potoke, čez polje in prepade tja do sedeminsedemdesetega kraja, kjer sta obstala pri nekem gozdu. Štefan je skočil s konja, ki je izginil. V gozdu je bil zmajev brlog. Tedaj se spomni Štefan darov, ki jih je bil prejel od živali, prepirajočih se za ovco. Iz žepa vzame levjo dlako, si jo vrže preko glave in hipoma postane lev.

Blizu gozda je pasla deklica ovce. Jako se je prestrašila, ko je zagledala leva. Pa kako se je začudila, ko se ji je približala grozna zver in ji povedala, da je človek kakor ona. Lev ji je tudi naznanil, da se bo bojeval z zmajem. Pokazal ji je čutaro vina, ki ga je bil prinesel s seboj, in jo prosil, naj ostane blizu kje in ko bo videla, da omaguje, naj mu vlije iz te čutare vina v grlo; zato jo bo obilno poplačal.

Pastirica je obljubila, da bo storila, kakor ji je bil naročil, in vzela je čutaro. Štefan, izpremenjen v leva, je šel h gozdu in klical zmaja na boj. Iz brloga prileze velikanski zmaj.

»Kaj pa iščeš tu, črviček? Ali se drzneš, z menoj začenjati boj?« vprašuje pošast.

»Tako je. Na boj te kličem. Poizkusiva se«, mu odgovori lev. Zmaj se razsrdi, skoči na leva, in boj se prične.

Dolgo sta se borila. Naposled svetuje zmaj, da bi se malo oddahnila, ker ga je žežalo. Levu je ugajal ta nasvet. Zmaj je krenil k reki in se tamkaj napil; k levu pa je priskočila pastirica s čutaro in mu vlila vina v žrelo. Hipoma se je začutil lev dvanajstkrat močnejšega kakor prej, in ko sta se vnovič spoprijela z zmajem, ga je takoj raztrgal na dvoje. Iz ubitega zmaja je zletel zajec in brzo ubiral čez polje. Štefan vrže nemudoma hrtovo

dlako črez glavo, se izpremeni v hrta in goni zajca. Kmalu ga doteče, zgrabi in raztrga. Iz umorjenega zajca izfrči golobica in naglo leti gori pod oblake. Tedaj se spomni Štefan krokarjevega peresca, ga vrže črez glavo in postane krokar. Požene se kvišku za golobico. Brzo jo zaloti in raztrga na kose. Iz golobice pade jajce. Štefan ga pobere in shrani. Potem zahvali dobro pastirico in ji stisne v roko lep dar.

Ko je bil Štefan dobil jajce, se je zopet prikazal konj. Kakor veter sta naglo zdirjala k gradu, kjer sta šla skozi troja vrata in se ustavila šele na dvorišču. Konj je veselo zarezgetal. Tedaj se je zbudil črni zmaj. Z enim skokom je bil na dvorišču. Toda preden je mogel napasti Štefana, mu je ta vrgel jajce v čelo. Tisti hip se je zvrnil zmaj, in bilo je po njem.

Zdajci se pobeli črni grad; vsa okolica ozeleni in vzcvete; vsi, ki so bili zakleti v živali, v kamenje, se izpremene zopet v ljudi. Vsi zahvaljujejo Štefana, ki jih je rešil, najbolj pa njegova sestra, ki je imela na sebi krasno belo obleko, ki se je lesketala kakor srebro. Radostno je pogledoval Štefan svojo sestro. Odkleti grad je odmeval od veselja. Napravili so gostijo. Rešeni ljudje so si izvolili Štefana za kralja. Ko je bila gostija pri kraju, sta se jela odpravljati Štefan in odkleta sestra domov po starše. Osedlali so brzega Tatoša, ki ju je nesel na očetov dom ne kakor veter leti, ampak tako, kakor voda beži.

Ne morem vam popisati, kako so se razveselili starši, ko so se sešli z otrokoma, ki so ju imeli že za izgubljena. Kmalu potem so odrinili vsi skupaj v nekdanji zmajev grad, kjer je kraljeval Štefan. Živeli so tam srečno in mirno.

Pomlad v pomladi.

*Na postelji bolan leži
mož bledih, velih lic,
kraj njega zlatolas otrok
ponuja mu cvetic.*

*»Na, oče!« de, »cvetice te,
nabral sem jih zaté.
Čemu ležiš? Oj, vstani vsaj,
da greva še po nje!*

*Ali ne veš, da k nam nazaj
prišla je spet pomlad?
Na polje pojdi tja z menoj,
tam solnce je, tu hlad!«*

*Blesteča solza pa obraz
bolniku porosi,
na smeh uide ustna mu,
otroku govori:*

*»O, angel moj — zaklad edin,
ti si pregnal ta hlad,
saj meni ti tu v sobi, glej,
v pomladi si — pomlad . . .«*

Al. Pin.

